

wydarzenia

Nurty humanistyczne w kulturze polskiej

O sobie samych

Nurty humanistyczne w kulturze polskiej. Perspektywy historii idei – były tematem posiedzenia naukowego Wydziału I Filologicznego PAU, którym kieruje prof. Julian Maślanka.

Prof. Alina Nowicka-Jeżowa przedstawiła program i dotychczasowe wyniki ambitnego projektu, dotyczącego – jak to określiła – rozpoznania tradycji humanistycznej w kulturze polskiej w jej długim trwaniu: od XV do XX wieku. Wyniki trzyletnich badań zostaną przedstawione w dwóch seriach: serii tomów syntetycznych oraz serii materiałów źródłowych. Materiały są opracowywane w uniwersytetach: Warszawskim, Jagiellońskim, Adama Mickiewicza, Szczecińskim, Wrocławskim, obu uniwersytetach lubelskich, Uniwersytecie Pedagogicznym w Krakowie oraz Instytucie Badań Literackich PAN.

Wyniki prac opublikowane zostaną w 23 tomach. Oto tytuły niektórych: „Humanizm. Historie pojęcia” prof. Andrzeja Borowskiego (red.), „Humanitas w kulturze polskiej. Perspektywy antropologiczne.” Prof. Aliny Nowickiej-Jeżowej (red.), „Etos humanistyczny” Piotra Urbańskiego (red.), „Człowiek wobec natury – humanizm wobec nauk przyrodniczych” prof. Jacka Sokolskiego (red.), „Wspólnoty: naród – społeczeństwo – państwo – Europa” prof. Marcina Cieńskiego (red.).

W tym ostatnim przypadku, zdaniem prof. Cieńskiego, przedmiotem uwagi jest rola i znaczenie treści (idei i nurtów) humanistycznych w tworzeniu się wymienionych wspólnot oraz w kształtowaniu się dyskursu tożsamościowego, który określa zarówno ich specyfikę, jak i relację jednostek w stosunku do nich. Kwestie te są ujmowane w zmieniającej się perspektywie historycznej i kulturowej; zgodnie z założeniami całości projektu przyjęte zostało spojrzenie diachroniczne, zmieniające się z upływem czasu, ze szczególnym uwzględnieniem problematyki czasów Pierwszej Rzeczypospolitej. Główne medium, poprzez które prowadzone będą obserwacje, stanowi literatura: utwory literackie badane będą zarówno jako składnik (czynnik), jak i reprezentacja zjawisk odnoszących się do określonych wspólnot. Najważniejsze pytanie badań – wskazujące jednocześnie na oczekiwany ich rezultat – można sformułować następująco: ukazać, dzięki jakim zjawiskom, tekstom, ideom, wartościom polskiego humanizmu, w jaki sposób, na podstawie jakiej narodowej historii i literatury, stanowimy dziś jedną z literatur, kultur, wspólnot nowoczesnej Europy.

Wymienione w tytule wspólnoty mają rozmaity charakter, istnieją też między nimi zależności różnego rodzaju, podlegające historycznej ewolucji – przypomina prof. Cieński. Nie jest tym samym Europa w wieku XVI, XVIII i pod koniec XX, a odniesienia do niej, historycznie zmienne, stanowią konstytutywny, decydujący składnik procesu określania polskiej wspólnoty narodowej, jeden z podstawowych elementów rozważań dotyczących polskiej tożsamości narodowej (charakteru narodowego). Odmienne traktowana i wartościowana jest europejska tradycja humanistyczna i model humanizmu funkcjonujący w danej epoce (formacji) w Europie. Badane obszary problemowe łączy dążenie do wydobycia wątków odnoszących się do swoistości polskiego humanizmu (stanowiącego również tradycję kulturową) jako elementu „wspólnototwórczego” w kolejnych epokach.

foto. Marian Nowy

W czasie posiedzenia wydziału (od prawej) profesorowie: Julian Maślanka, Alina Nowicka-Jeżowa, Andrzej Mączyński, Roman Zawadzki.

A skoro o ideach mowa (jak głosi temat wykładu), to warto zacytować zdanie z Bronisława Baczko (*Wyobrażenia społeczne. Szkice o nadziei i pamięci zbiorowej*): „Od zarania dziejów społeczeństwa stale tworzą globalne wyobrażenia siebie samych, czyli idee-obrazy, za pomocą których nadają sobie tożsamość, postrzegają swoje wewnętrzne podziały, legitymują swoją władzę i wypracowują modele stanowiące wzór do naśladowania dla ich członków [...]. Są to wyobrażenia rzeczywistości społecznej, a nie jej proste odbicia.”

Z szacunku dla antenatów

Historycy zazdroszczą geografom

W podziemiach Collegium Maius odbyło się spotkanie z autorami książki „Z dziejów geografii na Uniwersytecie Jagiellońskim”: prof. Antonim Jackowskim i dr Izabelą Soljan.

Opasła monografia, ponad 460 stron, osiem rozdziałów, do tego słownik biograficzny, bibliografia, załączniki, wiele fotografii. No i ten przedział czasowy: od XV do XXI wieku. Ale dziekan Kazimierz Krzemień przypomniał, że jest to też książka o ludziach, którzy rozwijali naukę, o patriotach nauki i kraju. Przypomniał opinie jednego z warszawskich profesorów, który stwierdził, iż ta praca zapewnia istnienie jej bohaterów na przyszłe stulecia. To jest książka o historii, która przejdzie do historii.

– To jest saga geografów Uniwersytetu Jagiellońskiego, jednak pierwszym bohaterem książki jest sam Uniwersytet – mówili autorzy książki. Bo już w XV wieku odbywały się tu wykłady z geografii, zaś w okresie Odrodzenia krakowska geografia należała do najwybitniejszych w Europie. – Pracowaliśmy nad tą książką trzy lata – opowiada prof. Jackowski. – Zżyliśmy się z jej bohaterami. Mam nadzieję, że nasi następcy będą kontynuować i rozwijać wątki przez nas podniesione.

– Ta książka jest świadectwem szacunku dla mistrzów, dla przeszłości – powiedział jeden z historyków. – Szkoda, że my sami nie mamy takiego dzieła.

foto. Anna Wojnar

– Mam nadzieję, że nasi następcy będą kontynuować i rozwijać wątki przez nas podniesione – mówił prof. Antoni Jackowski.